

1.2. Финансирование выборов.

Действующее российское законодательство запрещает финансирование государственной и муниципальной власти иначе чем через бюджет, при этом оно открывает простор частному капиталу для финансирования процессов формирования власти. Законы вводят массу ограничений для выборных лиц в целях недопущения коррупции. Конечно, закон прав, перекрывая любые возможности подкупа депутата. Но закон же предполагает, на мой взгляд: депутатом может быть тот, кто получит от спонсоров больше денег.

Еще одна проблема состоит в том, что фонды кандидатов в основном заполняют юридические лица. Поэтому необходимо установить, что взносы юридических лиц не должны превышать 50% фондов. В тоже время следует стимулировать поступление в фонды пожертвования граждан и физических лиц, определив для них максимум пожертвований в размере, не превышающим 1 МРОТ. Финансовая поддержка кандидатов избирателями должна стать одним из показателей его популярности.

И самое важное заключается в том, что муниципальные выборы при небольшом числе избирателей (до 50.000) должны организовываться иначе, чем выборы более крупные. Законы субъектов Федерации должны закрепить это качественное отличие в своем законодательстве.

1.3. Избирательный кодекс.

Одной из обсуждаемых сегодня тем, касающихся законодательства о выборах, является необходимость разработки Избирательного Кодекса, который бы позволил заменить 3 избирательных закона на федеральном уровне и стал бы авторитетным и всеобъемлющим источником, определяющим общие принципы и механизмы подготовки и проведения выборов на региональном уровне, применительно к местным выборам, а также детальные правила проведения выборов в целом. Федеральный Закон «Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации» не представляет собой кодификацию в этом смысле слова. Скорее, он является частью «рамочного законодательства» федерального уровня, что предусматривает принятие дополнительных норм применительно к каждому типу выборов. К тому же системный анализ норм действующей Конституции Российской Федерации и принятого в ее развитие федерального и регионального законодательства приводит к мысли о том, что в значительной мере устарел понятийный аппарат. Например, сам термин избирательное законодательство требует замены на «выборное право».

В федеральных избирательных законах оказались неурегулированными некоторые существенные вопросы. Так, законодатель обошел вниманием вопрос о том, как быть, если в какой-либо местности России невозможно проведение выборов одновременно со всей страной. Причинами могут послужить стихийное бедствие, техногенная катастрофа (без введения чрезвычайного положения: наглядный пример – боевые действия в Чечне 1994-1999 годов). Налицо пробел избирательного законодательства.

Необходима полная реконструкция законодательства, учитывающая все то полезное, что накоплено на практике. Считаю нужным проработать следующие вопросы:

1) переход на добровольную регистрацию избирателей.

Федеральный Закон утверждает, что участие гражданина Российской Федерации в выборах является свободным и добровольным. Действующая система регистрации избирателей противоречит этому принципу. По моему мнению, регистрация должна иметь заявительный характер. К примеру: избирателю должен выдаваться вкладыш в паспорт, который приписывает избирателя с учетом его пожеланий к конкретному избирательному участку. Введение такой регистрации должна повлиять на активность граждан.

2) реорганизация системы подсчета голосов.

Подсчет голосов следует перевести на машинную основу. Этот способ подсчета голосов можно вести в открытом режиме не только для наблюдателей, но и для населения при помощи телевидения. (Такая система - сканирования используется в США, Венгрии, Германии и др. странах).

3) реорганизация системы избирательных комиссий.

Нужно установить, что региональные, окружные, территориальные избирательные комиссии действуют на постоянной основе и возглавляются должностными лицами. Желательно, чтобы состав комиссий был постоянен.

4) изменение порядка выдвижения кандидата.

Следует отказаться от сбора подписей избирателей в поддержку кандидатов, поскольку эта система не поддается эффективному контролю. Это поможет примерно на месяц сократить срок избирательной кампании.

5) избирательный залог.

Избирательный залог, в размере, покрывающем расходы государства на данного кандидата, должен быть установлен для всех кандидатов. Иначе потом и суд не поможет взыскать эти средства с проигравших выборы.

6) декларация о доходах и имуществе.

Декларацию о доходах кандидатов следовало бы сделать такой, что бы она отпугивала людей, наживших состояние нечестным путем, и в то же время не включать в декларацию сведения об имуществе родственников.

7) расширение возможностей избирателей участвовать в выборах.

В последнее время наметилась тенденция ограничения права избирателей на участие в выборах. В Федеральных Законах фактически свернуто досрочное голосование: голосование в больницах, санаториях, местах пребывания заключенных до суда оговаривается трудно выполнимыми условиями (обязательное наличие открепительного удостоверения). Поэтому следует всерьез подумать о голосовании по почте (такая система с большим успехом применяется в ФРГ), голосование по доверенности. Не лишено смысла проведения голосования не в один день, а в два.

Таковы основные предложения, касающиеся реорганизации и совершенствования избирательного законодательства в России.

В. Хомич,

*студент 2 курсу Тернопільської академії
народного господарства*

РОЛЬ ПРОКУРАТУРИ В ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ

В Україні здійснюються великомасштабні перетворення, спрямовані на зміцнення демократії та створення правової держави. Проходить переоцінка цінностей в економічній, соціальній, управлінській, духовній інших сферах життя суспільства.

Однією з головних проблем є зміцнення правопорядку. Це висуває на перший план завдання забезпечення законності, захисту прав і законних інтересів громадян, верховенства закону. Ми маємо виходити з неминучості тривалого перехідного періоду і, нинішнього

етапу до тієї держави, але й у нашій свідомості вона є, як захисниця прав громадян. Вона інтегрована в соціальну, індивідуальну психологію і правову культуру нашого народу. Наш досвід засвідчує, що прокурори не тільки ефективно стоять на варті чинних законів, інтересів держави і суспільства, і активно захищають права конкретних осіб. Головними ознаками правової держави є верховенство закону і законність, тобто систематичне і точне виконання правових приписів всіма державними органами, громадськими об'єднаннями, суб'єктами господарювання різних форм власності, установами, службовими особами і громадянами.

З метою підвищення ефективності та професійності прокуратури, а також зміцнення законності та правопорядку Верховна Рада України недавно внесла до Закону України (ЗУ) «Про прокуратуру» зміни та доповнення. Це було зроблено насамперед для того, щоб вдосконалювати роботу прокуратури.

Прокуратура України здійснює прокурорський нагляд за дотриманням законів, а не вищий нагляд, оскільки в Конституції України нема вказівки на те, що прокуратура здійснює «вищий» нагляд, а також Закон України «Про прокуратуру» був прийнятий у 1991 р., а Конституція України - у 1996р. Таким чином законодавець вирішує питання відповідності положень усіх законів України основному закону - Конституції України, і Генеральний прокурор України раз на рік інформує Верховну Раду України про стан законності. Він вже не є відповідальним та підзвітним про що було вказано у Законі України «Про прокуратуру» до змін доповнень, які недавно були прийняті. Це підвищує незалежність, професійність прокуратури, і усувається політичний вплив на неї. За прокуратурою зберігаються функції, визначені у Конституції. Щодо функцій загального нагляду, то тут існує певна невизначеність. Перехідними положеннями КУ функція загального нагляду зберігається за прокуратурою, до введення в дію законів, що визначатимуть орган які здійснюватимуть цю функцію, але з іншого боку, вже минула п'ята річниця строку дії КУ, після чого функцію загального нагляду не має здійснювати прокуратура. Отже, юридичний, загальний нагляд прокуратурою не повинен здійснюватись, але фактично він здійснюється тому, що не введені у дію закони, які визначають компетенцію інших державних органів, котрі здійснюватимуть цю функцію. Щодо гарантій незалежності прокуратури, то зі змінами до Закону України «Про прокуратуру» прокуратура вже не є підконтрольною Верховній Раді України. Це дає змогу прокуратурі бути незалежною при здійсненні функцій, визначених КУ. Генеральний прокурор України та підпорядковані йому прокурори координують боротьбу зі злочинністю, для чого вони скликають наради організують робочі групи, витребують статистичну та ін інформацію, беруть участь у нарадах Координаційного комітету по боротьбі з організованою злочинністю при Президенті України. Це є підтвердженням положення ст. 55 КУ: «кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб».

За змінами до законодавства України санкцію на арешт проводять так: орган дізнання, слідчий, якщо є на те підстави, може внести за згодою прокурора подання до суду. Суд вирішує дане подання протягом трьох діб з моменту затримання підозрюваною та обвинуваченого.

Мета державної правової політики полягає в оновленні законодавства, його кардинальному перегляді з тим, щоб воно якомога повніше відповідало завданням формування правової держави. Складовими цієї політики є також суть і зміст процесуального законодавства, а саме цивільно-процесуальний кодекс (ЦПК) України. Одним із основних конституційних обов'язків є представництво інтересів громадян та держави у суді. Прокурор має завдання сприяти виконанню вимог закону про всебічний, повний і об'єктивний розгляд справ та постановляння судових рішень, які ґрунтуються на законі, а також своєчасному вжиттю заходів для усунення порушень закону, від кого вони не виходили б, керуючись принципами законності, незалежності судів, рівності фізичних та юридичних осіб перед законом і судом. Взагалі ж, діяльність прокурора у цивільному процесі здійснюється у двох процесуальних формах:

1) порушення цивільного процесу у справі; 2) вступ у цивільний процес по справі у будь-якій стадії процесу.

Зміни, що відбулися у ЦПК України, передбачають новий порядок перегляду ухвал та рішень суду. Сюди належать апеляційне і касаційне провадження, перегляд рішень, ухвал, що набрали законної сили у зв'язку з нововиявленими та винятковими обставинами. Прокурор має право апеляційного подання на рішення та ухвали суду 1-ї інстанції. Підставою для такого подання є незаконність та необґрунтованість цих рішень та ухвал. Законодавець встановив терміни для апеляційного подання прокурора.

На ухвали суду 1 -ї інстанції прокурор може внести подання протягом 15 днів, у тому випадку, якщо він брав участь у справі. На рішення суду першої інстанції прокурор може внести подання протягом 1-го місяця. Оскаржити рішення суду першої інстанції прокурор може в повному обсязі або в його частині.

Новим є те, що прокурор може вносити апеляційне подання на рішення суду 1-ї інстанції, що стосується органів виконання; участі громадськості в стадії виконання судових рішень; місце виконання; видачі та змісту виконавчого листа, а також терміну подання заяв про поворот виконання.

Що стосується подачі апеляційної скарги, подання, то законодавець встановлює вимогу чітко вказувати особу, яка подає скаргу чи подання, а також інших осіб, які беруть участь у справі; підвищуються вимоги щодо обґрунтування апеляційної скарги чи подання, а саме: у чому полягає неправильність рішення (ухвала) суду, обставини справи та закон, яким спростовують рішення; нові факти чи засоби доказування, що мають значення до справи і забезпечення проти доказів, коли суд 1-ї інстанції не обґрунтовано відмовив у їх прийнятті, або коли неможливість їх подання раніше зумовлена поважними причинами; перелік з використаних судом 1 -ї інстанції доказів, підлягають дослідженню в суді апеляційної інстанції.

Прокурор, а також прокурори вищого рівня можуть внести зміни та доповнення до апеляційного подання, а також повністю або частково відмовитися від нього. До початку розгляду справи прокурор має право відкликати апеляційне подання. Після вирішення питання про відмову прокурором від апеляційного подання, повторне оскарження судових рішень цією особою не допускається. Касаційне подання може вносити прокурор щодо рішення та ухвали, постановлені судом 1-ї інстанції, лише у зв'язку з порушенням матеріального та процесуального права, а також рішення та ухвали апеляційної інстанції. Саме підставою для подання є порушення матеріального та процесуального права. Касаційне подання на рішення та ухвалу суду апеляційної інстанції можна вносити протягом 3-х місяців. А на рішення та ухвали 1-ї інстанції, якщо ці рішення та ухвали не були оскаржені в апеляційному порядку, - протягом одного року з дня виникнення права на касаційне оскарження. У них він повинен вказувати тільки на ті доводи, що стосуються підстав касаційного розгляду справи. Також є певні зміни, що стосуються рішень, ухвал, які набрали законної сили у зв'язку з нововиявленими та винятковими обставинами. Щодо підстав перегляду за нововиявленими обставинами, крім 4-х підстав, які були в ЦПК України, з'явилася така підстава як визнання неконституційним закону, який застосовував суд при вирішенні справи. ЦПК України чітко встановив механізм перегляду рішень та ухвал суду в разі, якщо Конституційний суд визнає невідповідність певного закону України Конституції України. Нововведенням є перегляд справи за винятковими обставинами. Тобто це виявлене після касаційного розгляду неоднозначне застосування судами загальної юрисдикції одного і того ж положення, або якщо його застосовано всупереч Конституції України, а також якщо у зв'язку з цим рішенням міжнародна судова установа, юрисдикцію якої визнала Україна, встановила факт порушення міжнародних зобов'язань. Це принципово нове положення з'явилося недавно в ЦПК України. Воно пов'язане зі вступом нашої

держави в Раду Європи, а також прийняттям нею ряду зобов'язань. Деякі з них безпосередньо стосуються нашого законодавства, зокрема судоустрою та правосуддя в Україні.

Термін подання заяви про перегляд за нововиявленими та винятковими обставинами - 3 місяці з дня встановлення обставин, що є підставою для їх перегляду.

Отже, прокуратура України на сучасному етапі набуває певних змін, які спрямовані з одного боку, на вдосконалення та ефективність діяльності прокуратури при здійсненні нею функцій, визначених Конституцією України, з іншого - на дотримання законності у різних сферах суспільного життя, а також захист порушених та оспорювання інтересів громадян та держави.

Г. Христова,

*аспірантка кафедри теорії держави та права
Національної юридичної академії України,
м. Харків*

ПИТАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Місцеве самоврядування – складне соціально-політичне явище, всебічний розвиток якого іманентно пов'язаний із утвердженням демократичного конституційного ладу та формуванням правової держави. Органи місцевого самоврядування не відносяться до органів державної влади та управління, вони є засобом прояву громадської активності, функціонують незалежно та несуть відповідальність перед населенням, що їх обрало. Отже, система ефективно діючих інститутів місцевого самоврядування є характерною рисою розвитку громадянського суспільства.

Конституція України 1996 р. юридично закріпила процес визнання, розгортання та вдосконалення місцевого самоврядування в Україні. Проголосивши Україну суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою, Основний Закон України зазначив, що в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування (ст. 7 Конституції України), а також встановив у розділі XI Конституції України конституційні засади місцевого самоврядування. Гарантією забезпечення верховенства норм Основного Закону, у тому числі тих, що стосуються інституту місцевого самоврядування, є Конституційний Суд України як єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні. За п'ять років своєї діяльності Конституційний Суд України прийняв 42 рішення, які так чи інакше стосувалися питань місцевого самоврядування в Україні, 6 із них були безпосередньо присвячені цій проблемі. Найвагомішими для визначення засад подальшого розвитку місцевого самоврядування стали рішення КСУ від 6 липня 1999 р. у справі № 1-25/99 щодо офіційного тлумачення положень ряду статей Конституції України та Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (справа про сумісництво посад народного депутата України і міського голови), рішення КСУ від 9 лютого 2000 р. у справі № 1-5/2000 щодо конституційності ряду статей Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (справа про місцеве самоврядування), рішення КСУ від 13 липня 2001 р. у справі № 1-39/2001 щодо офіційного тлумачення термінів "район" та "район у місті", поняття "організація управління районами в містах" та ін. (справа про адміністративно-територіальний устрій).

Вищезазначені рішення зробили значний внесок у правове регулювання актуальних проблем організації та здійснення місцевого самоврядування в Україні. Так, зокрема, після виборів 1998 р. депутатські мандати одержала значна частина депутатів міських рад різного рангу, і, відповідно, звернулася через народних депутатів до КСУ з метою підтвердження їх права поєднувати роботу в місцевих радах з мандатом народного депутата України. Конституційний Суд України вирішив з цього приводу, що положення ч. 1 ст. 38 Конституції України, згідно з яким громадяни мають право "вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування", в контексті положень ч. 2 ст. 78 Конституції України треба розуміти так, що громадянину України надано право вільно бути обраним до будь-якого органу державної влади, зокрема до Верховної Ради України, до органу місцевого самоврядування - сільської, селищної, міської, районної, обласної ради, а також бути обраним сільським, селищним, міським головою, але реалізувати набутий представницький мандат громадянин може тільки в одному з цих органів чи на посаді сільського, селищного, міського голови.

Багато уваги у рішеннях Конституційного Суду України було приділено місцю і ролі сільського, селищного, міського голови у системі місцевого самоврядування в Україні. КСУ визначив його статус наступним чином: сільський, селищний, міський голова є головною посадовою особою відповідної територіальної громади з представницьким мандатом. Розглядаючи питання щодо конституційності ряду статей Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", КСУ визнав таким, що не відповідає Конституції України, положення ч. 3 ст. 79 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" щодо дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови за рішенням відповідної ради "в інших випадках", тобто з підстав, не передбачених ч. 2 ст. 79 цього Закону, де зазначено, що його повноваження можуть бути припинені у разі, якщо він порушує Конституцію та закони України, права та свободи громадян, не забезпечує здійснення наданих йому повноважень. Таке рішення поклато край потенційній можливості зловживання цими повноваженнями з боку відповідних місцевих рад.

Аналогічних прикладів, які доводять значущість та вагомість рішень Конституційного Суду України в забезпеченні конституційних гарантій організації та функціонування органів місцевого самоврядування в Україні, можна навести багато. Але стосовно значної кількості звернень, в яких порушувались питання місцевого самоврядування, КСУ прийняв ухвали про відмову у відкритті провадження. Це зумовлене різними підставами: відсутністю у Конституційного Суду права долати законодавчі колізії, створювати нові правові норми, вирішувати суто політичні справи, надавати консультації офіційного характеру або висловлювати свою позицію щодо шляхів подальшого законодавчого врегулювання проблеми тощо. Аналіз відхилених звернень приводить до висновку щодо доцільності постановки питання стосовно включення органів місцевого самоврядування (примаймі, районних та обласних рад) до суб'єктів конституційного подання, оскільки інститут звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України надає обмежені можливості, отже є менш ефективним у даному контексті. Такий підхід відповідає практиці ряду розвинутих країн світу, зокрема, згідно із абзацом 1 №4-б ст. 93 Основного Закону ФРН громади та об'єднання громад мають право на внесення конституційної скарги до Федерального Конституційного Суду проти закону, який, на їх переконання, порушує право на самоврядування.

В цілому, значна увага, яка приділяється Конституційним Судом України питанням місцевого самоврядування є безумовним свідченням забезпечення конституційних гарантій місцевого самоврядування як істинно демократичного інституту.